

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 35/2014 vp

Valtioneuvoston selonteko Suomi kestävän luonnonvaratalouden edelläkävijäksi 2050 Val- tioneuvoston luonnonvaraselonteon "Älykäs ja vastuullinen luonnonvaratalous" linjausten päivitys eduskunnalle 2014

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä marraskuuta 2014 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston selonteon Suomi kestävän luonnonvaratalouden edelläkävijäksi 2050 Valtioneuvoston luonnonvaraselonteon "Älykäs ja vastuullinen luonnonvaratalous" linjausten päivitys eduskunnalle 2014 (VNS 9/2014 vp).

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokunta, tulevaisuusvaliokunta ja ympäristövaliokunta ovat antaneet asiasta lausunnot (MmVL 49/2014 vp, TuVL 5/2014 vp, YmVL 25/2014 vp), jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Mika Honkanen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Jaana Kaipainen, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöjohtaja Riitta Rönn, ympäristöministeriö

- johtaja Teija Lahti-Nuuttila, Tekes — teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus
- tutkimusjohtaja Pekka Nurmi, Geologian tutkimuskeskus
- neuvonantaja Georgina Carnegie, Sentient Group
- johtava asiantuntija Mikael Ohlström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry
- asiantuntija Jouni Lind, Teknologiateollisuus ry
- varapuheenjohtaja Sirkku Manninen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Energiateollisuus ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Kaivosteollisuus ry.

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiassa VNS 11/2010 vp Valtioneuvoston luonnonvaraselonteko eduskunnalle: Älykäs ja vastuullinen luonnonvaratalous lausunnon TaVM 47/2010 vp.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä. Suomen taloudellinen hyvinvointi on pitkään perustunut suuressa määrin luonnonvarojen käyttöön ja jalostamiseen. Perinteiset vahvoina pidetyt teollisuudenalat ovat kuitenkin voimakkaassa muutosvaiheessa, eikä näiden toimialojen voida odottaa toimivan enää samaan tapaan Suomen viennin perustana kuin aikaisemmin. Muun muassa metsäsektorin uudistumisessa on nähtävissä positiivisia merkkejä. Uudenlaisen liiketoiminnan syntyminen Suomeen edellyttää, että elinkeinoelämän toimintaympäristön kilpailukyvyistä huolehditaan ja tarkoituksenmukaisilla ohjaukskeinoilla sekä kotimaisten luonnonvarojen saatavuudella luodaan toimintaedellytyksiä kotimaisiin tuotantopanksiin nojautuvalle biotaloudelle. Biotalousdella voidaan elvyttää talouskasvua ja luoda uusia työpaikkoja sekä maaseudulla että teollistuneilla alueilla, vähentää riippuvuutta fossiilista polttoaineista ja parantaa alkutuotannon ja prosessiteollisuuden taloudellista ja ekologista kestävyyttä. Keskeistä tämän tavoitteen saavuttamiseksi on luoda investoinneille houkutteleva toimintaympäristö siten, että luonnonvarojemme käyttöä ja jalostusastetta voidaan viedä eteenpäin. Väärin valitut ohjaukskeinit voivat nostaa kustannuksia ja asettaa epätarkoituksenmukaisia rajoja luonnonvarojen hyödyntämiselle.

Luonnonvarastrategian vision ja selonteon otiskon toteutuminen edellyttää menestyvää teollisuutta. Kansantalouden näkökulmasta on välttämätöntä edistää kestävästä kasvusta ja varmistaa luonnonvarojemme riittävyys tulevaisuudessa. Kuten maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan huomauttanut, metsiä, peltoja sekä riista- ja kalakantoja kestävästi hyödyntämällä vaikutetaan myönteisesti koko maan alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen: luonnonvaratalouden edellyttämän infrastruktuurin ylläpitäminen palvelee myös yhdyskunnan muita tarpeita. Myös turpeen hyödyntäminen on perusteltua niin kauan kuin muita fossiilisia polttoaineita on käytössä. Kaivannaisteollisuuden pro-

sesseja ja toimintamalleja tulee edelleen kehittää, jotta Suomen maaperän mineraalivarat saadaan nykyistä paremmin käyttöön ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että julkinen valta luo osaltaan edellytykset malmien ja mineraalien jatkojalostamiselle. Kotimainen ruoantuotanto edistää omavaraisuutta sekä parantaa poikkeusolojen huoltovarmuutta.

Suomalainen metsätalous perustuu metsien moninaiskäyttöön, jossa talousmetsät tarjoavat monipuolisesti erilaisia ekosysteemipalveluita. Puuntuotanto on nivottu yhteen muiden käyttömuotojen ja luonnonvarojen suojelun kanssa, jolloin lähtökohtana on eri tavoitteiden rinnakkaisuus. Suomen kannalta on ongelmallista, jos EU-tasolla nämä tavoitteet nähdään vaihtoehdoisina tai toisensa poissulkevinä. Moninaiskäytön periaate tulee säilyttää myös vesistöjen suhteen.

Vaikuttaminen ylikansalliseen lainsäädäntöön. Koska EU:sta tulevilla linjauksilla on merkittävä vaikutus luonnonvarojen hyödyntämiseen pohjautuvalle taloudellemme, suomalaisten luonnonvarapoliittisten näkökulmien ottaminen huomioon EU-tason regulaatiota ja strategioita valmisteltaessa on erittäin tärkeää. Aloitteellinen ja ennakoiva EU-vaikuttaminen on tehokainta varhaisessa valmisteluvaiheessa; ministeriöillä tulisi olla oma-aloitteinen rooli ja resursseja ennakkovaikuttamiseen yhdessä sidosryhmien kanssa. Suomen tulee luoda omat olosuhteisiimme sopivat seurantamenetelmät ja pyrkiä edistämään niiden käyttöä EU:ssa. On lisäksi pyrittävä vaikuttamaan siihen, että teollisuuden velvoitteet ovat kansainvälisesti tasavertaisia myös kolmansiin maihin nähden. On vältettävä sellaisia EU-normeja, jotka luovat epävarmuutta ja heikentävät mahdollisuuksia investoida ympäristömyönteisempään tuotantoon asettaen EU-maat takamatkalle kolmansiin maihin nähden. Näitä periaatteita tulee noudattaa myös Suomen osallistuessa osana EU:ta WTO-sopimusten neuvotteluihin.

Luvitus. Luonnonvarapolitiikka koetaan nykyisellään sirpaleiseksi. Biotalous edistäminen toteutuu vain, jos sitä tehdään useilla politiikka-sektoreilla samanaikaisesti ja yhdensuuntaisesti. Lupahallinnon organisoinnissa tulee hakea sektorirajat ja hallinnonalat ylittäviä toimenpiteitä. Prosessien yhdenmukaistamisella ja keskinäisellä koordinoinnilla olisi saavutettavissa merkittäviä parannuksia nykytilaan, joka koetaan osin epätarkoituksenmukaisen monikerroksiseksi ja päällekkäisiä velvoitteita asettavaksi. Erillisten prosessien ja eri viranomaisten tietoa-aineistojen tulisi olla nykyistä laajemmin yhteisessä käytössä.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi ympäristölupamenettelyn sähköistämällä voidaan merkittävästi sujuvoittaa lupamenettelyjä, mistä hyötyvät sekä luvanhakijat, viranomaiset että muut asianosaiset. Talousvaliokunta pitää hyvänä tavoitetta, että aluehallintovirastot siirtyvät kokonaisuudessaan ympäristölupien sähköiseen käsittelyyn vuoden 2015 aikana. Tavoitteena tulee olla, että lupaprosessien kestolle asetettaisiin maksimijajat.

Tulevaisuuden kehityssuuntia ja mahdollisuuksia. Talousvaliokunta yhtyy tulevaisuusvaliokunnan lausunnossaan esiin tuomiin linjauksiin luonnonvaratalouden ja resurssitehokkuuden edistämisestä. Rajallisten luonnonvarojen kestävä käyttö tulee nähdä uusien liiketoimintamallien mahdollistajana, ei rajoittavana tekijänä. On tärkeää, että eri politiikanalojen linjaukset ovat keskenään yhdensuuntaisia.

Uuden liiketoiminnan kehittämiseksi on parannettava valmiutta tunnistaa ja ennakoida kansallisia sekä kansainvälisiä haasteita ja tarpeita. Tässä suhteessa olisi tiivistettävä yritysten ja julkisen sektorin yhteistyötä kansainvälisesti houkuttelevien kokeiluympäristöjen luomiseksi. Cleantechin edistäminen julkisissa hankinnoissa sisältää suuren potentiaalin edelläkävijämarkkinan luomisessa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvittaneen täysin uudenlaisia hankintaprosesseja ja budjetointikäytäntöjä.

Lopuksi. Kestävän luonnonvaratalouden edistämiseksi on huolehdittava yritystoiminnan kilpailukyvästä ja rahoitusta on suunnattava erityisesti tuotteiden ja palveluiden kaupallistamiseen sekä kokeiluhankkeisiin. Suomeen tulee luoda riittävän kokoluokan pilotointi- ja demonstrointikeskittymiä. Julkisten hankintojen käyttämisessä uusien ratkaisujen demonstrointiin ja referenssien synnyttämiseksi on paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. Voimavaroja olisi suunnattava erityisesti sellaisille sektoreille, joilla on vientipotentiaalia.

Kotimaisen biomassan käyttöä energiantuotannossa ja biopolttoaineiden raaka-aineena on lisättävä pitkäjänteisellä energiapolitiikalla. Biomassan käyttö energiantuotannossa on tärkeää ja auttaa Suomea saavuttamaan uusiutuvan energian käytölle asetettuja tavoitteita, mutta samanaikaisesti on tavoiteltava myös korkeamman jalostusasteen tuotantoa. Biotalous tuotteille on luotava etulyöntiasema suhteessa uusiutumattomista luonnonvaroista valmistettuihin tuotteisiin. Kestävä luonnonvarapolitiikka edellyttää kokonaisvaltaista tarkastelutapaa, joka yhdistää eri luonnonvarat ja sektorit. Yhteistyön syventäminen eri hallinnonalojen välillä onkin yksi toimialan keskeisiä tavoitteita ja haasteena todellisen yhteisen strategian aikaansaamiseksi, mihin myös ympäristövaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota. Resurssitehokkuus merkitsee käytännössä luonnonvarojen käyttöä tavalla, jolla minimoidaan ympäristö- ja ilmastovaikutukset, sekä sellaisten luonnosta saatavien tuotteiden asettamista etusijalle, jotka tuottavat eniten lisäarvoa, luovat työpaikkoja ja edistävät paremman hiiliasapainon saavuttamista.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

TaVM 35/2014 vp — VNS 9/2014 vp

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Mauri Pekkarinen /kesk	Jukka Kärnä /sd
vpj.	Marjo Matikainen-Kallström /kok	Eero Lehti /kok
jäs.	Lars Erik Gästgivers /r	Päivi Lipponen /sd
	Harri Jaskari /kok	Jari Myllykoski /vas
	Antti Kaikkonen /kesk	Johanna Ojala-Niemelä /sd
	Johanna Karimäki /vihr	Kaj Turunen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller.